

Ю.В. Вороненко, О.Г. Шекера

Національна медична академія післядипломної освіти імені П.Л. Шупика, м. Київ

ІСТОРИЧНІ АСПЕКТИ РОЗВИТКУ НАЦІОНАЛЬНОГО ЗАКЛАДУ МЕДИЧНОЇ ПІСЛЯДИПЛОМНОЇ ТА БЕЗПЕРЕРВНОЇ ОСВІТИ УКРАЇНИ

Актуальність. Фахівці Всесвітньої організації охорони здоров'я (World Health Organization — WHO) зазначають, що сьогодні в Європі немає загальноприйнятого підходу до безперервної медичної освіти, проте існує загальна думка, що якість медичних послуг напряму залежить від постійної підтримки лікарями своїх компетенцій під час процесу безперервного підвищення кваліфікації та її оцінки. При цьому наголошується, що велике значення має забезпечення (і підвищення) якості та вимог до академічного рівня постачальників освітніх послуг або програм навчання, на основі яких лікарі координують власні плани отримання необхідних знань та навичок. Найважливішою передумовою забезпечення обов'язковості безперервного підвищення кваліфікації вважається створення єдиної системи акредитації

постачальників освітніх послуг і програм, а також колективна відповідальність усіх учасників системи підготовки медичних кадрів. **Мета.** Дослідити на прикладі провідного національного медичного закладу післядипломної освіти України, Національної медичної академії післядипломної освіти (НМАПО) імені П.Л. Шупика, розвиток системи медичної післядипломної та безперервної освіти в Україні. **Матеріали і методи.** Матеріалом дослідження стали архівні матеріали. Під час роботи ми використовували загальнофілософський (універсальний), історичний та логічний методи. **Результати та обговорення.** Згідно з визначенням Всесвітньої федерації медичної освіти (World Federation for Medical Education — WFME), післядипломна медична освіта є тією фазою медичного навчання, під час якої лікарі набираються досвіду після отримання базової медичної кваліфікації. Ця фаза підготовки здійснюється відповідно до конкретних правил та інструкцій. Післядипломна медична освіта включає підготовку до офіційної реєстрації, виробничу/професійну підготовку, спеціалізацію й вузьку спеціалізацію, а також інші формалізовані програми навчання, що відповідають виконанню певних експертних функцій. Післядипломна освіта є частиною континууму навчання в медицині, також включена до неперервної медичної освіти або безперервного професійного розвитку. Згідно з визначенням WFME, безперервний професійний розвиток позначає період освіти і підготовки лікарів, що починається після завершення базової медичної освіти та післядипломної підготовки, і триває після цього протягом усього професійного життя кожного лікаря. Удосконалення сучасної медицини на даний час здійснюється надзвичайно швидкими темпами, відповідно, й навички та знання лікарів швидко застарівають. У статті простежено запровадження післядипломного навчання лікарів в Україні на прикладі НМАПО імені П.Л. Шупика. **Висновки.** На прикладі понад 100-річної діяльності НМАПО імені П.Л. Шупика простежено запровадження післядипломного навчання лікарів в Україні і це дозволяє стверджувати, що на основі поєднання освіти, науки, медичної практики й інновацій та забезпечення інтеграції до міжнародного науково-освітнього простору провідний в Україні заклад освіти став прикладом для наслідування та формування моделі діяльності з навчально-методичної роботи в галузі післядипломної освіти лікарів і провізорів.

Ключові слова: НМАПО імені П.Л. Шупика, безперервний професійний розвиток, система післядипломної медичної освіти.

ВСТУП

У контексті постійних змін у сфері новітніх технологій, що спостерігаються на сьогодні, існує по-

треба в удосконаленні системи післядипломної освіти на підставі необхідної для суспільства концепції навчання протягом усього життя.

АКТУАЛЬНІСТЬ

Фахівці ВООЗ зазначають, що сьогодні в Європі немає загальноприйнятого підходу до безперервної медичної освіти, проте існує загальна думка, що якість медичних послуг напряму залежить від постійної підтримки лікарями своїх компетенцій під час процесу безперервного підвищення кваліфікації та її оцінки. При цьому наголошується, що велике значення має забезпечення (і підвищення) якості та вимог до академічного рівня постачальників освітніх послуг або програм навчання, на основі яких лікарі координують власні плани отримання необхідних знань та навичок. Найважливішою передумовою забезпечення обов'язковості безперервного підвищення кваліфікації вважається створення єдиної системи акредитації постачальників освітніх послуг і програм, а також колективна відповідальність усіх учасників системи підготовки медичних кадрів.

МЕТА

Метою роботи є дослідження на прикладі провідного національного закладу післядипломної освіти України, Національної медичної академії післядипломної освіти (НМАПО) імені П.Л. Шупика, розвитку системи медичної післядипломної та безперервної освіти в Україні.

МАТЕРІАЛИ І МЕТОДИ

Матеріалом дослідження стали архівні матеріали. Під час роботи ми використовували загальнофілософський (універсальний), історичний та логічний методи. Загальнофілософським методом користуються при дослідженні всіх галузей дійсності і на всіх етапах кожного конкретного пізнавального процесу. Історичний метод передбачає розгляд об'єктивного процесу розвитку об'єкта, його реальної історії з усіма її поворотами, особливостями. Це є певним способом відтворення у мисленні історичного процесу в його хронологічній послідовності та конкретності. Логічний метод — це відображення історичного процесу в абстрактній та теоретичній послідовній формі. Тобто, логічне — це по своїй суті те ж історичне, але звільнене від випадковостей, деталей, зигзагів. Історичний та логічний методи дослідження єдині, адже за їх допомогою вивчається один і той самий об'єкт, генезис його виникнення й розвитку (Данильчан О.Г., Тараненко В.М., 2003).

РЕЗУЛЬТАТИ ТА ЇХ ОБГОВОРЕННЯ

Останнім часом економічно розвинені країни в стратегії свого розвитку почали робити ставку на освіту. Серед фундаментальних принципів процесу формування загального науково-освітнього простору у масштабах світу особливе місце посідає саме система безперервного професійного розвитку (БПР), яка створює найсприятливіші умови для кожної людини щодо збільшення тривалості її активного життя, максимального, ефективного використання людського досвіду та інтелекту.

Згідно з визначенням Всесвітньої федерації медичної освіти (World Federation for Medical Education — WFME), післядипломна медична освіта є тією фазою навчання, під час якої лікарі набувають досвіду після отримання базової медичної кваліфікації. Така підготовка здійснюється відповідно до конкретних правил та інструкцій. Післядипломна медична освіта включає підготовку до офіційної реєстрації, виробничу/професійну підготовку, спеціалізацію і вузьку спеціалізацію, а також інші формалізовані програми навчання, що відповідають виконанню певних експертних функцій. Післядипломна освіта є частиною континууму навчання в медичній галузі, також включена до неперервної медичної освіти або БПР.

У світі існує кілька моделей неперервної медичної освіти. Одноетапна — після отримання диплому лікаря навчання в інтернатурі чи в резидентурі (Німеччина, Ізраїль, Румунія, Молдова та ін.). Двоетапна — після отримання диплому лікаря навчання в інтернатурі, а потім в резидентурі чи спеціалізації (Україна, Швеція, Велика Британія, Польща та ін.). Трьохетапна — після отримання диплому лікаря стажування чи навчання в інтернатурі, потім в резидентурі, а потім спеціалізація з вузьких спеціальностей (США, Франція та ін.).

Згідно з визначенням WFME, БПР позначає період освіти й підготовки лікарів, що починається після завершення базової медичної освіти та післядипломної підготовки і триває після цього протягом усього професійного життя кожного лікаря.

Удосконалення сучасної медицини здійснюється надзвичайно швидкими темпами, відповідно, і навички та знання лікарів швидко стають неактуальними. Аналіз взаємозв'язків між професійним стажем і якістю медичної допомоги, проведений у Європі в середині XIX ст., показав, що у 52% випадків лікарі з великим стажем роботи надають менш якісну медичну допомогу. Це свідчить про те, що медичні працівники старшого віку не володіють великим обсягом сучасних знань, і їхні знання застарівають. Виходячи з отриманих даних, у ряді країн суспільство почало висувати вищі вимоги, необхідно, щоб практикуючі лікарі могли підтвердити свою відповідність прийнятим професійним стандартам. Із цією метою у багатьох країнах світу лікарів зобов'язали брати участь у програмах безперервного навчання, що ґрунтуються на двох ключових аспектах: 1) підтримання необхідного рівня професійної підготовки шляхом безперервного медичного навчання та професійного розвитку; 2) подальша перевірка набутих навичок і знань із застосуванням різних механізмів оцінки та зворотного зв'язку (ресертифікація або ревалідація) (Hawkins R., Roemheld-Hamm B., Ciccone A., Mee J., Tallia A., 2009).

Перші спроби запровадження післядипломного навчання лікарів в Україні припадають на кінець 80-х років XIX ст. та пов'язані з діяльністю Харківського медичного товариства (1861), коли в 1889 р. професор В.П. Крилов організував на базі Пастерів-

ської станції та Харківського бактеріологічного інституту «повторяющиеся и демонстративные курсы» з бактеріології. Менше ніж через 10 років після цього в Києві професор В.К. Високович теж на базі Бактеріологічного інституту організував у 1897 р. систематичні курси з теоретичної та практичної бактеріології, а в 1901 р. — перші в Російській імперії курси з патологічної анатомії.

Таким чином, біля витоків післядипломної медичної освіти стояли провідні вчені медичних факультетів Харківського та Київського університетів, однак заснування спеціалізованого навчального закладу — зараз це НМАПО імені П.Л. Шупика — стало можливим лише в період становлення української державності (1917–1919), у часи відродження української освіти, науки та культури.

Створення такого спеціалізованого закладу було зумовлене суспільно-політичними процесами, які відбувалися в Україні впродовж 1917–1918 рр. Цей короткий історичний період ознаменувався відродженням української культури й освіти, у тому числі медичної. У Києві 5 жовтня 1917 р. було засновано Український народний університет, який заклав основи національної української вищої школи, у його складі працював і медичний факультет, який існував паралельно з медичним факультетом Університету Святого Володимира. Також у листопаді 1918 р. запрацював перший вищий навчальний заклад нового для України типу (у Петербурзі — з 1885 р.) — Клінічний інститут для удосконалення лікарів (далі — Інститут).

Показово, що біля його витоків стояла медична громадськість — професійна Спілка київських лікарів, передові представники якої, вихованці медичного факультету Університету Святого Володимира М.А. Левитський, О.З. Лазарев, Є.Л. Скловський, Г.Б. Биховський, І.Й. Фрумін та ін., стали одними із засновників закладу нового типу та першими його професорами.

Мета створюваного закладу досить чітко визначалася вже в першому його статуті: «1) Цель Клинического Института: Клинический Институт Киевского Союза врачей является учебно-научным учреждением, цель которого — специализация врачей в области практической и теоретической медицины, прохождение общего медицинского стажа молодыми врачами, периодическая организация повторительных курсов для пополнения и освежения знаний врачей и, наконец, научная работа врачей в избранных ими областях» (*ЦДАВО України, 1921–1922а*).

Як свідчать архівні матеріали, у травні 1918 р. на загальному зібранні Спілки київських лікарів лікар М.М. Киселевич від імені одного з міських меценатів Н.Ф. Уваровою запропонував «передать Союзу киевских врачей здание ликвидированного Сводного лазарета Красного Креста имени Ф.А. Терещенко на углу Бибиковского бульвара и Терещенковской улицы, 13/7, вместе с частью медицинского снабже-

ния и хозяйственного оборудования в целях учреждения Клинического Института», що стало початком створення навчальних баз Інституту (*ЦДАВО України, 1921–1922б*).

Першим головою правління став професор М.А. Левитський (1918–1922). Серед головних завдань Інституту він визначав: «...подготовку врачей в области теоретической и практической медицины, пополнение и освежение знаний молодых врачей, для достижения каковой цели организуются периодические повторительные курсы по всем специальностям, а также производятся практические научные работы, чем одновременно и оказывается авторитетная лечебная помощь широким массам населения Киева и его окрестностей...» (*ЦДАВО України, 1921–1922б*).

Педагогічний процес у Клінічному інституті на початку його існування складався з практичної роботи лікарів-курсантів у лікувальних закладах і відвідування у вечірній час лекцій. Щодо систематичних занять, то вони розпочалися в осінньому семестрі 1920 р., коли слухачами «знову відкритих повторювальних курсів» стали перші 117 лікарів.

Упродовж 1921–1929 рр. в Інституті працювали відомі вчені — професори: С.Є. Ставракі (1921), О.Г. Лур'є (1921), О.Б. Бернштейн (1921), Г.Б. Биховський (1922), І.Т. Тітов (1922), Б.М. Маньковський (1923), І.Й. Фрумін (1926), І.О. Залкінд (1927), А.А. Чайка (1929).

Підводячи підсумки досягнень Інституту за перші 10 років існування, відзначаючи його роль та місце в системі охорони здоров'я і окреслюючи перспективу, його директор професор О.Б. Бернштейн у 1928 р. зазначав: «... У перші дні революційної епохи серед розрухи, голоду, епідемії було створено цей культурний осередок — один з етапів розвитку радянської медицини... За 10 років інститут перетворився на великий науково-навчальний заклад, що зміцнив знаннями вже понад 2500 лікарів, більше $\frac{1}{4}$ усіх лікарів України...» (*Праці клініки нервових хвороб Київського державного інституту для удосконалення лікарів, 1928*).

Початок 1930-х років ознаменувався завершенням корінної реорганізації вищої медичної школи України. Згідно з новим статутом (1931) вперше визначалися і обов'язки курсантів: «Всі слухачі інститутів для вдосконалення після закінчення навчання зобов'язані були відпрацювати на посадах за призначенням НКОЗ з розрахунку 1–1,5 місяці служби за 1 місяць навчання, але не менше одного року» (*ЦДАВО України, 1921–1922в*). А в 1938 р. урядовою постановою «Про укріплення сільської дільниці» вперше встановлювалося обов'язкове — раз на 3 роки — направлення на курси удосконалення лікарів із сільської місцевості, міських — раз на 5 років.

У цей період Інститутом керували О.Б. Бернштейн (1922–1934), Л.М. Черняк (1934–1941). В Інституті працювали відомі вчені: С.Н. Вайсблат, Г.Б. Биховський, М.Г. Беньяш, А.М. Зюков,

К.Ф. Дупленко, М.С. Морозовський, С.Н. Ручковський, В.Л. Лозинський, Н.Й. Шор, М.С. Коломійченко, А.М. Гамбург, Б.Л. Гордін, Я.А. Фіалков, Г.А. Вайсман, Є.Л. Скловський, Г.Ф. Писемський (<https://nmapo.edu.ua/d/istoriia-i-sohodennia/sohodennia>, 2020).

У роки Другої Світової війни в історію Інституту назавжди увійшли імена головного терапевта Північно-Кавказького та І Українського фронтів — завідувача кафедри терапії професора В.Х. Василенка, головного хірурга евакопункту І Українського фронту, генерал-майора медичної служби — завідувача кафедри урології професора А.А. Чайки та багатьох інших.

Після звільнення Києва Інститут відновив свою роботу на підставі Постанови Уряду України від 18 листопада 1943 р. Перші кафедри (хірургії, нейрохірургії, ортопедії та травматології) почали діяти в 1944 р. на базі колишнього 408-го окружного військового шпиталю та деяких лікувальних закладів міста (*НМАПО імені П.Л. Шупика*, 2020).

На долю перших директорів інституту повоєнного часу (Я.А. Охріменко, 1943—1944; В.П. Комісаренко, 1944; І.І. Кальченко, 1944—1957) випали всі труднощі відбудовного періоду зі створення навчально-матеріальної бази для відновлення діяльності довоєнних кафедр та організації нових. Значну підтримку в цьому Інститут отримав з боку Київської обласної лікарні, яку в 1944 р. Народним Комісаріатом охорони здоров'я СРСР було затверджено в якості його навчальної бази і в котрій розмістилися переважна більшість клінічних кафедр та окремі теоретичні.

Наказом Народного Комісаріату охорони здоров'я СРСР від 21 березня 1944 р. були відновлені лікувальний і санітарно-гігієнічний факультети, а з 1945 р. почалася планова підготовка спеціалістів системи Міністерства охорони здоров'я. У цей період в Інституті працювали генерал-майор Л.Ф. Маслов, професор А.Р. Киричинський, професор О.І. Арутюнов, доцент С.М. Іванов, професор М.М. Амосов (1955—1970). У 1953 р. якісний і кількісний склад кафедр поповнився за рахунок приєднання Київського інституту удосконалення провізорів. 1957—1959 рр. (директор — доцент В.Д. Братусь) були відзначені відкриттям кафедр медичної радіології (1957, професор О.О. Городецький), терапії № 2 (1958, професор І.П. Лернер) і педіатрії № 2 (1959, професор Є.Г. Городецька) (*НМАПО імені П.Л. Шупика*, 2020).

Наприкінці 1950-х років Інститут очолив професор М.Н. Умовіст, який займав цю посаду протягом 25 років (1959—1984). Цей період відзначений важливими подіями в житті Інституту, які наклали відбиток на всю його подальшу діяльність. Вони пов'язані, по-перше, зі значним зростанням кількості кафедр, що зумовлювалося потребами практичної охорони здоров'я, яка взяла з початку 1960-х років курс на розширення, удосконален-

ня та підвищення якості спеціалізованої медичної допомоги. По-друге, починаючи з 1965 р. і протягом понад чверті століття (до 1991 р.), Інститут був підпорядкований Міністерству охорони здоров'я СРСР, яке надало йому новий, «інтернаціональний» статус, оскільки слухачами стали представники всіх республік СРСР, хоча лікарі з України завжди становили майже половину всього контингенту курсантів.

До 1991 р. Інститут став одним з найбільших в СРСР і найпотужнішим в Україні навчальним закладом такого типу. Якщо в перший післявоєнний рік у ньому працювало всього 68 викладачів, у тому числі 19 професорів, 20 доцентів і 29 асистентів, то в 2013 р. у штаті — більше 1600 співробітників, у тому числі понад 820 науково-педагогічних працівників, серед яких 220 докторів і 496 кандидатів наук.

Новий період у діяльності Інституту розпочався в жовтні 1991 р. (з 1984 р. ректор — професор В.М. Гирін). У нових умовах, які співпали з початком проведення реформи медичної освіти в Україні, Інститут посів пріоритетне положення в галузі післядипломної підготовки і перетворився на навчально-методичний центр МОЗ України з цього напрямку.

Відповідно до концепції зазначеної реформи, орієнтованої на досягнення рівня підготовки лікарів у найбільш розвинених країнах світу, у 1992 р. були введені нові форми післядипломного навчання лікарів та провізорів, зокрема, передатестаційні цикли, очно-заочне навчання лікарів-інтернів, цикли підготовки з ряду спеціальностей керівників та викладачів інститутів і факультетів удосконалення лікарів медичних вищих навчальних закладів.

Нові вимоги, висунуті Концепцією реформування вищої медичної і післядипломної освіти, запити практичної охорони здоров'я та поява нових наукових напрямків у діяльності кафедр мали істотний вплив на їх кількість і якісну структуру. Нового статусу інститут набув після видання Кабінетом Міністрів України постанови «Про створення Київської медичної академії післядипломної освіти» від 13 травня 1996 р., згідно з якою на його базі було створено навчальний заклад нового типу і вищого (IV) рівня акредитації — єдину на той час в Україні медичну академію післядипломної освіти.

В ознаменування 80-річчя академії, згідно з Постановою Кабінету Міністрів України від 20 квітня 1998 р. № 513 «Про увічнення пам'яті П.Л. Шупика», їй присвоєно ім'я видатного державного діяча і вченого — професора Платона Лукича Шупика (1907—1986), який двічі обіймав посаду міністра охорони здоров'я УРСР (1952—1954, 1956—1969), зробив вагомий внесок у розвиток навчальної, наукової та матеріальної бази академії, протягом 14 років (1965—1979) завідував кафедрою соціальної медицини та організації охорони здоров'я (тепер — кафедра управління охороною здоров'я).

Академія отримала статус Національної згідно з Указом Президента України «Про надання Київській медичній академії післядипломної освіти іме-

ні П.Л. Шупика статусу Національної» від 27 березня 2006 р. № 236/2006 (*НМАПО імені П.Л. Шупика, 2020*).

Підсумовуючи шлях, пройдений від Клінічного інституту для удосконалення лікарів до першої в Україні НМАПО імені П.Л. Шупика, необхідно підкреслити, що його гордістю завжди були наукові кадри. У свій час у ній працювали академіки М.М. Амосов, О.І. Арутюнов, В.Д. Братусь, В.Х. Василенко, А.С. Єфімов, Г.В. Книшов, В.П. Комісаренко, Б.М. Маньківський, О.М. Марзєєв, Л.І. Медведь, Д.Ф. Чеботарьов, О.О. Шалімов, М.Г. Шандала.

Нині в академії працюють академіки та члени-кореспонденти Національної академії наук (НАН) і Національної академії медичних наук (НАМН) України Ю.В. Вороненко, В.М. Коваленко, В.В. Лазоришинець, Л.А. Пиріг, М.Д. Тронько, Ю.І. Фешенко, В.В. Камінський, В.І. Козьявкін, Б.М. Маньковський, М.Є. Поліщук, Б.М. Тодуров, О.Ю. Усенко, Н.В. Харченко, Є.Є. Шунько та багато інших видатних учених.

Засновниками нових в Україні наукових шкіл стали вчені академії: М.М. Амосов, Г.Л. Апанасенко, Ю.П. Вдовиченко, Ю.В. Вороненко, І.М. Ганжа, Ю.І. Головченко, Ю.І. Губський, О.А. Євдощенко, Г.В. Книшов, В.М. Коваленко, Є.В. Коханевич, Б.М. Маньковський, Є.Л. Мачерет, О.П. Мінцер, М.Є. Поліщук, М.М. Сергієнко, Л.В. Тимошенко, А.І. Тріщинський, М.Д. Тронько, Ю.І. Фешенко, О.О. Шалімов та ін. (*НМАПО імені П.Л. Шупика, 2020*).

Натепер НМАПО імені П. Л. Шупика (Ю.В. Вороненко — ректор академії з 2002 р.) — провідний заклад післядипломної медичної освіти, сучасний науковий та лікувально-діагностичний центр, який нараховує 226 докторів та 363 кандидати наук, із яких 180 — професорів та 241 — доцент. В академії працюють: 6 академіків НАМН України, 3 академіки Академії наук вищої школи України, 2 члени-кореспонденти НАН та 16 членів-кореспондентів НАМН України, 32 заслужених діячі науки і техніки України, 39 лауреатів державних премій України в галузі науки і техніки та освіти, 80 заслужених лікарів України, 4 заслужених працівники освіти України, 3 заслужені раціоналізатори та винахідники України, 7 заслужених працівників охорони здоров'я України, 2 заслужені працівники фармації України. Основними напрямками діяльності академії керують проректори Ю.П. Вдовиченко, О.К. Толстанов, Н.О. Савичук, Р.О. Моїсеєнко, О.П. Гульчій, О.С. Проценко, Ю.О. Сохань, учений секретар академії — В.В. Горачук, голова первинної профспілкової організації В.І. Бугро (*Вороненко Ю.В., 2018*).

У складі НМАПО імені П.Л. Шупика функціонує 3 навчально-наукові інститути: Інститут сімейної медицини (директор — О.Г. Шекера), Інститут стоматології (директор — О.М. Дорошенко), Український державний інститут репродуктоло-

гії (директор — Л.В. Суслікова), 5 факультетів: хірургічний (декан — В.Й. Шуба), терапевтичний (декан — С.В. Кушніренко), педіатричний (декан — М.Є. Маменко), медико-профілактичний і фармацевтичний (декан — В.В. Трохимчук), факультет підвищення кваліфікації викладачів (декан — Л.Ю. Бабінцева), які об'єднують 81 кафедру, наукова бібліотека, 4 центри: науковий навчально-методичний центр дистанційної освіти, науково-дослідний центр, стоматологічний практично-навчальний медичний центр, центр симуляційних методів навчання та відділення удосконалення молодших спеціалістів з медичною освітою за фахом «Стоматологія».

Академія — провідний в Україні центр з навчально-методичної роботи в галузі післядипломної освіти лікарів і провізорів, якому МОЗ України доручає розробку більшості типових навчальних планів спеціалізації, інтернатури і комп'ютерних атестаційних програм, які використовуються всіма закладами та факультетами післядипломної освіти.

Щорічно в академії розробляється та оновлюється більше 100 навчальних планів і програм циклів тематичного удосконалення, видається більше 60 найменувань навчально-методичної літератури (підручники, навчальні та навчально-методичні посібники, довідники) для використання в навчальному процесі та проводиться понад 1,5 тис. циклів, навчається більше 3 тис. інтернів та понад 25 тис. лікарів і провізорів.

Наукові розробки вчених академії цінують як в Україні, так і у світі. Результати науково-дослідних робіт викладачів академії за останні 20 років відображено в понад 500 монографіях, 130 підручниках, 600 навчальних посібниках, 190 довідниках, 950 методичних рекомендаціях та інформаційних листах, 640 патентах. За останні 35 років вчені академії отримали понад 560 авторських свідоцтв на винаходи, деякі з них запатентовано в США, Італії та інших країнах (*НМАПО імені П.Л. Шупика, 2020*).

Одним із пріоритетів академії є спадкоємність наукових знань. Нині в академії функціонує 11 спеціалізованих вчених рад із захисту докторських і кандидатських дисертацій із 17 спеціальностей, а саме: нервових хвороб (професор Ю.І. Головченко); акушерства і гінекології, анестезіології та інтенсивної терапії (член-кореспондент НАМН України професор Ю.П. Вдовиченко); судової медицини, шкірних та венеричних хвороб, клінічної лабораторної діагностики (професор С.В. Возіанова); технології ліків та організації фармацевтичної справи та судової фармації, фармацевтичної хімії і фармакогнозії (професор Л.Л. Давтян); офтальмології (професор С.О. Риков); внутрішніх хвороб, загальної практики — сімейної медицини (професор О.Г. Шекера); соціальної медицини (академік НАМН України професор Ю.В. Вороненко); хірургії (професор Г.П. Козинець); стоматології (професор О.В. Павленко); кардіології, медичної реабілітації, фізіотерапії та

куртології, медичної та біологічної інформатики і кібернетики (професор О.П. Мінцер); променевої діагностики та променевої терапії (професор Т.М. Бабкіна).

НМАПО імені П.Л. Шупика є співзасновником десятків наукових і науково-практичних видань, більшість із яких включено до Переліку наукових фахових видань України. У 2001 р. НМАПО імені П.Л. Шупика першою із закладів вищої медичної освіти України стала колективним членом Міжнародної кадрової академії (ЮНЕСКО). У 2006 р. академія включена до реєстрів 4 організацій США: системи промислової класифікації (Standard industrial classification — SIC), Універсальної системи кодифікованих даних (Data Universal Numbering System — DUNS), системи роботодавців (Employer Identification Number — EIN), кодифікованої системи НАТО (NATO Commercial and Government Entity — NATO CAGE) та Центральної реєстраційної системи (CCR). Це надає академії можливість виступати в якості одержувача грантів Конгресу США та Національного інституту здоров'я США (National Institute of Health). Із 2008 р. НМАПО імені П.Л. Шупика — колективний член Європейської академії природничих наук. Визначною подією стало підписання у 2016 р. угоди про співпрацю між НМАПО імені П.Л. Шупика та лідером європейського медичного освітнього простору Каролінським інститутом (Karolinska Institutet), Швеція. Із 2017 р. академія — член Великої хартії університетів (Magna Charta Universitatum). У 2018 р. академія стала членом Організації з PhD програм у біомедицині та медичних науках у Європі (Organisation for PhD Education in Biomedicine and Health Sciences in the European System — ORPHEUS) та здобула сертифікат Recognized for Excellence 5 stars у системі досконалості Європейського фонду управління якістю (European Foundation for Quality Management — EFQM).

Традицією в академії є присудження почесних звань (Doctor Honoris Causa і Professor Honoris Causa) відомим вченим зарубіжних країн. Почесними докторами академії стали професор Теодор Хельбрюгге (Німеччина), професор Альберт Шинцель (Швейцарія), почесними професорами — Лауреат Альтернативної Нобелівської премії Джордж Вітулкас (Греція), професор Хубертус фон Фосс (Німеччина), професор Ктібор Вайс (Австрія), Тревор Гіббс (Великобританія), Мацей Сметанський (Польща). Академія виступає співорганізатором Асоціації «Мед-інформатика» із представництвом у Канаді, США, Німеччині, В'єтнамі, Китаї, Болгарії (НМАПО імені П.Л. Шупика, 2020).

Сьогодні НМАПО імені П.Л. Шупика зробила наступний крок у другому сторіччі свого існування. Перспективи розвитку НМАПО імені П.Л. Шупика визначені у засадничих документах: стратегії та програмі розвитку, й головним стратегічним завданням є формування моделі діяльності академії на основі поєднання освіти, науки, медичної практики та інновацій, забезпечення інтеграції до міжна-

родного науково-освітнього простору та проведення необхідних підготовчих заходів для отримання НМАПО імені П.Л. Шупика статусу дослідницького університету.

На всіх етапах існування академії науково-педагогічний колектив робив і робить вагомий внесок до скарбниці української медицини та освіти, сприяючи проведенню реформи системи охорони здоров'я і вищої медичної школи в Україні.

ВИСНОВКИ

На прикладі понад 100-річної діяльності НМАПО імені П.Л. Шупика простежено запровадження післядипломного навчання лікарів і провізорів в Україні, і це дозволяє стверджувати, що на основі поєднання освіти, науки, медичної практики та інновацій і забезпечення інтеграції до міжнародного науково-освітнього простору провідний в Україні центр став прикладом для наслідування та формування моделі діяльності з навчально-методичної роботи в галузі післядипломної освіти лікарів і провізорів.

Конфлікт інтересів. Автори заявляють про відсутність конфлікту інтересів під час підготовки даної статті.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. **Вороненко Ю.В. (ред.)** (2018) Століття відданості освіті, науці та медицині. Професіонал-Івент, Київ, 444 с.
2. **Данильян О.Г., Тараненко В.М.** (2003) Основи філософії. § 2. Поняття методу. Класифікація методів наукового пізнання та їх характеристика. Право, Харків, 352 с. (http://library.nlu.edu.ua/POLN_TEXT/4%20KURS/4/1/09H2R9_2.htm).
3. **НМАПО імені П.Л. Шупика** (2020) <https://nmapo.edu.ua/d/istoriia-i-sohodennia/sohodennia>.
4. **Праці клініки нервових хвороб Київського державного інституту для удосконалення лікарів** (1928) Т. I. Київ, С. 3–4.
5. **ЦДАВО України (Центральний державний архів вищих органів влади та управління України)** (1921–1922а) Ф. 166, оп. № 2, спр. № 421, С. 48–55.
6. **ЦДАВО України (Центральний державний архів вищих органів влади та управління України)** (1921–1922б) Ф.166, оп. № 2, спр. № 421, С. 90–90 зворотн.
7. **ЦДАВО України (Центральний державний архів вищих органів влади та управління України)** (1921–1922 в) Ф. 342, № 3, Т.2, справа № 3287, С. 74–77.
8. **Hawkins R., Roemheld-Hamm B., Ciccone A., et al.** (2009) A multimethod study of needs for physician assessment: Implications for education and regulation. *Journal of Continuing Education in The Health Professions*, 29 (4): 220–234.

THE HISTORICAL ASPECTS OF THE DEVELOPMENT OF A NATIONAL INSTITUTION OF MEDICAL POSTGRADUATE AND LIFELONG EDUCATION OF UKRAINE

Yu. V. Voronenko, O.G. Shekera

Shupyk National Medical Academy of Postgraduate Education, Kyiv

Abstract. Background. There is no generally accepted approach to continuing medical education today in Eu-

rope, World Health Organization (WHO) experts note, but there is general agreement that the medical services quality directly depends on the constant support of physicians in their competencies during their professional continuous improvement and assessment process. It is emphasized that it is important to ensure (and improve) the quality and requirements for the academic level of educational services or training programs providers, on the basis of which doctors coordinate their own educational plans. The most important precondition for ensuring the obligation of continuous professional development is the creation of a unified system of service providers and programs accreditation, as well as the «collective responsibility» of all participants in the medical training system. **The purpose of the study.** To investigate the postgraduate continuing education system of Ukraine a development on the Shupyk National Medical Academy of Postgraduate Education (NMAPE) an example as leading national higher educational institution of Ukraine. **Materials and methods.** Archival materials. During the study we used the general philosophical (universal) method, historical and logical methods. **Results and discussion.** According to the World Federation of Medical Education (WFME) definition, postgraduate medical education is the phase of medical training during which physicians gain experience after a basic medical qualification obtaining. This education phase is carried out in accordance with specific rules and instructions. The postgraduate medical education includes for official registration training, professional training, specialization and narrow specialization, as well as other formalized training programs appropriate to the performance of certain expert functions. The postgraduate education is part of the continuum of study in med-

icine, also included in continuing medical education or continuing professional development. Continuing professional development refers to the period of education and training of physicians, which begins after the basic medical education completion and postgraduate training, and continues thereafter throughout the professional life of each physician, according to the definition of the WFME. The modern medicine improvement is currently being carried out at an extremely rapid pace, respectively, and physicians' skills and knowledge are becoming obsolete rapidly. The article traces the introduction of physicians' postgraduate training in Ukraine on the Shupyk NMAPE example. **Conclusions.** The introduction of physicians' postgraduate training in Ukraine is traced on the 100-year activity of the Shupyk NMAPE example, and it allows to state that the leading Ukrainian center became an example for imitation and formation of a model of activity on educational and methodical work in the field of physicians' and pharmacists' postgraduate education on the basis of combination of education, science, medical practice and innovations and maintenance of integration into the international scientific and educational space.

Key words: Shupyk NMAPE, continuous professional development, postgraduate medical education system.

Адреса для листування:

Вороненко Юрій Васильович,
Шекера Олег Григорович
04112, Київ, вул. Дорогожицька, 9
Національна медична академія післядипломної освіти імені П.Л. Шупика

Отримано 20.11.2020